

Vadym Borsa
*Doctor of Philosophy in Economics,
Associate Professor at the Department of Customs Affairs and Commodity Studies
Institute of Economic Security and Customs of the State Tax University,
Ministry of Finance of Ukraine*

Борса В.В.
*доктор філософії (PhD) з економіки,
доцент кафедри митної справи та товарознавства
Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Міністерства фінансів України*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-501-3-3>

**MANAGEMENT INFORMATION TECHNOLOGIES
IN THE CUSTOMS AFFAIRS:
IMPLEMENTATION OF THE LONG-TERM NATIONAL STRATEGIC PLAN
FOR THE CUSTOMS AUTHORITIES OF UKRAINE**

**УПРАВЛІНСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МИТНІЙ СПРАВІ:
ВПРОВАДЖЕННЯ ДОВГОСТРОКОВОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУ ІНФОРМІЗАЦІЇ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Міжнародна інтеграція України у світову економічну спільноту передбачає активне впровадження інформаційних технологій (далі – ІТ) у митну справу. Відповідно до положень Митного кодексу України (далі – МКУ), митна справа здійснюється з використанням інформаційних технологій, у тому числі заснованих на системах, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення, що функціонують на національному та/або міжнародному рівні. Можливість використання для здійснення митної справи систем, що забезпечують функціонування електронних інформаційних ресурсів митних органів, і засобів їх забезпечення, а також порядок і умови їх застосування визначаються Міністерством фінансів України (далі – Мінфін). Створення та функціонування єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів (далі – ЄАІС) та інших систем митного оформлення забезпечуються Державною митною службою України (далі – Держмитслужба) [2].

Історія розвитку ЄАІС починається з розвитком митної системи України на початку 90-х років для забезпечення реалізації державної політики у митній справі. Як раз в цей час впроваджувалася система збирання й обробки електронних копій митних декларацій, яка містила програмне забезпечення «Інспектор». Користувачами ЄАІС були посадові особи структурних підрозділів Держмитслужби, митних органів, спеціалізованих митних установ, організацій, інших державних та недержавних органів, яким у встановленому порядку надані відповідні права доступу до інформації в цій системі.

Сучасний розвиток ЄАІС здійснюється відповідно до стратегічних документів з ІТ для Держмитслужби та її територіальних органів, з урахуванням вимог додатка XV до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [3] (далі – Угода про асоціацію), в частині змін до законодавства України з питань митної справи, які впроваджуються на шляху до

вступу України до Європейського Союзу (далі – ЄС) та адаптації митних ІТ-систем України до митних ІТ-систем ЄС [1].

Так, Мінфін своїм наказом від 09.02.2024 № 63 «Про реалізацію рішення Комітету з управління інформаційними технологіями у системі управління державними фінансами» затвердив довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації Держмитслужби та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C) [1] (далі – Стратегічний план цифровізації). Даний Стратегічний план цифровізації являється керівним документом з впровадження та розвитку митних інформаційних систем до 2026 року та передбачає: запровадження принципів кіберзахисту; впровадження безпаперових процедур; побудову надійних та сучасних ІТ-систем митниці. Ключовими засадами документу, який є основою ІТ-стратегії Держмитслужби, зокрема, визначено: сервісно-орієнтовну архітектуру, централізоване впровадження ЄАІС, гармонізований інтерфейс із ЄС і Єдине вікно для міжнародної торгівлі. Особливу увагу в документі приділено запровадженню принципів кіберзахисту. Передусім йдеться про забезпечення: запису та відстеження історії запитів на внесення змін до даних; захисту від несанкціонованого доступу до інформації; неможливості зміни або втрати журналів роботи з даними; неможливості зміни інформації та документів, наданих користувачами з використанням кваліфікованого електронного підпису. Серед пріоритетів ЄС нині є впровадження безпаперових процедур. У митній справі для цього реалізується ініціатива електронної митниці (Electronic customs initiative), для впровадження якої розроблено Multi-annual strategic plan for electronic customs (MASP-C) – плановий документ, що охоплює всі митні проекти, пов'язані з ІТ.

Наразі, Держмитслужба передбачила поетапний підхід до впровадження електронної митниці: бізнес-аналіз, політика та правове оформлення; створення технічної специфікації системи; створення специфікацій для інтеграції із зовнішніми системами; розробка та впровадження системи.

У процесі ІТ-трансформації Держмитслужба використовуватиме управління та моделювання бізнес-процесами (BPM, Business process modeling), що дозволить забезпечити цілісне уявлення про митні процеси та практичні наслідки їх впровадження відповідно до митного законодавства України та ЄС.

Цифровізація дозволяє оптимізувати роботу та забезпечує прозорість митних процесів. Також через запровадження, наприклад, програми авторизованого економічного оператора, системи митних спрощень, приєднання до комп'ютеризованої транзитної системи (New Computerized Transit System, NCTS) значна частина бізнесу в Україні формалізувала та підвищила надійність власних внутрішніх процесів, контроль за динамікою фінансових показників, уникнення порушень митного та податкового законодавства.

Зараз розглядається питання розширення можливостей, спрощень, переваг для бізнесу, який долучається до європейських стандартів, в тому числі і боротьба з корупцією та шахрайством. Майже кожен компонент Стратегічного плану цифровізації передбачає антикорупційні заходи, оскільки його суть – мінімізація впливу людського фактору. Окрім того, він побудований на принципах захищеності та незмінності даних. Захищеність даних нових митних ІТ-інструментів забезпечить їх конфіденційність, а також розмежування доступу до них. Незмінність даних забезпечить фіксацію та відстеження історії будь-яких запитів та транзакцій, ідентифікацію користувачів тощо.

Схвалений Мінфіном Стратегічний план цифровізації передбачає наближення митних практик до європейських стандартів в частині цифровізації. Впровадження

запланованих заходів дозволить покращити процеси обміну митною інформацією між країнами, спростити та прискорити процеси митного контролю, зменшити корупційні ризики, підвищити рівень довіри ЄС до митних органів України. Успішна реалізація визначених трансформацій забезпечить ІТ-систему української митниці необхідними інструментами для боротьби з корупцією та шахрайством. Особливу увагу приділено виконанню всіх вимог щодо майбутніх інтеграцій до систем ЄС.

Література:

1. Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C: наказ Міністерства фінансів України від 09 лютого 2024 року № 63. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7_%E2%84%9663_%D0%B2%D1%96%D0%B4_09_02_2024.PDF (дата звернення: 18.10.2024).

2. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/conv#n615> (дата звернення: 18.10.2024).

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_a11/conv#n3 (дата звернення: 18.10.2024).